Què se sap de l'atemptat del 17-A? Una investigació (encara) repleta d'interrogants

El sumari del crim s'ha aixecat parcialment, mentre que l'Audiència Nacional investiga noves proves i manté en presó provisional tres dels supervivents de la cèl·lula terrorista

Memorial en record de les víctimes del 17-A | ACN

El 31 de juliol del 2018, un any després del fatídic 17 d'agost que va fer estremir milers de catalans i ciutadans d'arreu del món, s'aixecava parcialment el secret de sumari de l'atemptat gihadista de Barcelona i Cambrils. El jutge de l'Audiència Nacional que instruïa la causa, Fernando Andreu, havia decidit enviar a les parts les actuacions sobre la investigació: la part principal de la causa que feia referència a les víctimes mortals, als ferits i als terroristes.

Sobre la cèl·lula gihadista i els seus objectius, però, seguia -i encara segueix- pesant una espessa capa d'incògnites. Manca informació sobre les entrades i escorcolls als domicilis particulars dels terroristes, així com el contingut íntegre de les converses telefòniques enregistrades, les comissions rogatòries remeses a altres països per esclarir les connexions internacionals dels terroristes i els testimonis protegits, que ja han declarat a l'alt tribunal espanyol. Algunes d'aquestes dades -encara sota secret de sumari- s'han anat filtrant durant els últims mesos, tot i que el magistrat de l'Audiència Nacional manté blindat el volum de les investigacions, que segueixen en curs.

Durant aquest any, el tribunal ha acordat prorrogar la presó preventiva per als tres membres de la cèl·lula terrorista processats que van sobreviure. Es tracta de Mohamed Houli Chemlal, Driss

Oukabir i Said Ben Iazza, que seran jutjats per delictes d'integració en organització terrorista, fabricació, tinença i dipòsit d'explosius i d'estralls en grau de temptativa -en el cas dels dos primers-, i únicament de col·laboració en organització terrorista en el cas de Ben Iazza, que és qui -segons el jutge- va facilitar el material per a fer explosius i va ajudar en el transport. Al llarg del procediment han declarat testimonis i familiars dels acusats, encara, amb moltes preguntes obertes. Aquestes són les incògnites que persisteixen.

1. Què se'n sap, del sumari?

L'estiu passat es va aixecar el secret de la columna vertebral de la investigació, amb l'obertura de 21 volums digitalitzats d'informació i vídeos que, fins aquell moment, s'havien mantingut fora de l'abast del gran públic. Es donava informació a les parts sobre les víctimes que van resultar mortes o ferides, així com dels elements materials que van resultar malmesos durant en l'explosió d'Alcanar, i a Barcelona i Cambrils. També es van difondre informes policials i, com a fet determinant, quatre DVD amb imatges dels acusats manipulant explosius i altres que mostraven l'atropellament a la Rambla de Barcelona.

Youssef Aalla amb una armilla carregada d'explosius

Aquestes imatges prèvies a l'atac són les que van avançar *La Razón* i *El País* l'agost del 2017, en les quals es veuen alguns dels joves implicats preparant les bombes a Alcanar, o visitant París. En alguns dels fotogrames difosos es mostren els terroristes fent el símbol dels combatents salafistes, acompanyats de cinturons bomba. També s'hi veuen bombones de butà i imatges dels explosius assecant-se al sol. Informació derivada d'aquests vídeos va permetre saber que Barcelona no havia estat la primera opció dels gihadistes a l'hora d'atemptar sinó que hi havia hagut moltes altres opcions obertes.

2. On volien atemptar?

Diversos informes dels Mossos d'Esquadra que apareixen al sumari van permetre descobrir -arran del buidatge d'un mòbil que es va trobar entre les ruïnes de l'explosió d'Alcanar-, que un dels objectius dels terroristes era la Sagrada Família. De fet, els joves van buscar "*sagradafamilia*

2017" fins a 43 vegades i "*sagrada familia metro station*" 38 vegades. També s'havien realitzat cerques sobre mètodes d'atemptar amb verins o explosius, i es van detectar cerques relacionades amb discoteques, festivals, esdeveniments esportius o monuments. Lloret de Mar, l'estadi de l'Espanyol, el Camp Nou o el de Montilivi n'eren alguns exemples. També es van buscar sales de festes com Razzmatazz, Bagdad o Pachá de Barcelona. La Torre Eiffel de París -on els joves van realitzar diverses fotografies- també va estar al punt de mira dels terroristes.

Diversos testimonis afirmen que Es Satty "parlava obertament i per l'altaveu de la gihad i la lluita armada", i en casos instava a "matar infidels"

A més dels objectius, la cèl·lula terrorista va buscar informació sobre explosius, que també va quedar registrada al telèfon mòbil trobat a Alcanar. Segons els Mossos, els joves van cercar "armilla bomba", "cinturó bomba" i "cinturó bomba peròxid d'acetona", i van mirar vídeos de líders del DAESH, efectuant fins a 34 recerques concretes sobre el líder d'Al-Qaeda Abu Musab al-Zarqawi.

3. Com va ser el procés de radicalització dels joves?

L'origen i el curs de la radicalització dels joves és encara una incògnita. No obstant això, diversos testimonis que han declarat en seu policial -segons consta al sumari- asseguraven que Abdelbaki Es Satty, l'imam de la capital del Ripollès, proferia sermons "radicals" en què "parlava obertament i per l'altaveu de la gihad i la lluita armada". En alguns casos, va determinar la germana de Moussa i Driss Oukabir, l'imam instava a "matar els infidels".

Altres testimonis de l'entorn dels joves van afirmar que es van "radicalitzar" des de l'arribada de l'imam a Ripoll el 2015. Tots ells es van tornar més religiosos, van canviar de vestuari, alguns es van deixar barba, va mutar la seva actitud respecte les dones i es van tornar persones antisocials, abandonant les activitats que realitzaven amb anterioritat. No obstant això, la declaració dels testimonis ha suscitat també contradiccions en alguns punts, i costa esclarir quin és el grau de coneixement sobre els fets que tenen les famílies o l'entorn. De fet, la família d'un dels terroristes afirmava -tal com consta en les gravacions telefòniques aportades pels Mossos- que els joves morts eren "màrtirs que van morir per Al·là". A més, en una conversa una familiar assegurava que no calia "rentar els nois" perquè havien marxat "amb Déu".

L'imam de Ripoll, Abdelbaki Es Satty

En el que la majoria de testimonis coincideixen és en descriure Es Satty com el focus de la radicalització. Un dels testimonis protegits va afirmar que era "habitual" que l'imam realitzés viatges a Bèlgica i el Marroc, i va assegurar que tenia armes de foc i passaports falsos. Un altre testimoni protegit va recordar els discursos que Es Satty havia fet des de la mesquita de Vilanova i la Geltrú, on parlava de la guerra, els conflictes d'Afganistan i de la "necessitat" de col·laborar amb l'Estat Islàmic.

4. Com es van fabricar els explosius?

Un altre informe de Mossos inclòs al sumari conclou que a la casa d'Alcanar els terroristes van poder fabricar entre 200 i 500 quilos d'explosius de triperòxid de triacetona -conegut amb el nom de "la mare de Satan" per la seva volatilitat-, a més d'un cinturó explosiu i 19 granades casolanes de mà. També es van localitzar diversos manuals trobats a Internet sobre la fabricació d'explosius, mentre que la funció de les bombones de butà hauria estat la d'amplificar el seu efecte.

Els terroristes van fabricar entre 200 i 500 quilos d'un explosiu conegut amb el nom de "la mare de Satan", amb els quals volien fer explotar diverses furgonetes

A la memòria SD d'una càmera rescatada entre les runes, els Mossos van localitzar un total de 98 arxius amb 80 imatges, 16 vídeos i dos arxius il·legibles. Entre aquests s'hi podien escoltar àudios amb els comentaris: "Això us farà molt de mal"; "Aquest és el verí que us posarem, enemics d'Al·là"; "A patir! Enemics d'Al·là!, això és perquè sapigueu que el musulmà té honor i força" o bé "Amb els vostres diners ens preparem per matar-vos".

Abans d'anar a Alcanar, però, la cèl·lula terrorista va usar un pis llogat al carrer Raval de Sant Pere de Ripoll per emmagatzemar el material explosiu i diverses garrafes amb líquids. I quan aquest laboratori va quedar petit, va ser quan el grup es va plantejar el trasllat a Alcanar amb una furgoneta llogada. La policia catalana manté que en aquest pis de Ripoll mai es van fabricar explosius. Posteriorment, es van realitzar diversos escorcolls, entre els quals el de l'habitatge on residia Es Satty.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=iqN6Zr2f4BA
A la furgoneta de l'atac a la Rambla, per altra banda, es van localitzar manuscrits en què es cridava a la Guerra Santa. Concretament, s'hi van trobar documents que incitaven a "anar a la guerra de Mahoma". S'ha pogut determinar que la furgoneta va ser el pla B dels terroristes després de l'explosió inesperada a Alcanar. L'objectiu principal dels joves hauria estat, inicialment, fer explotar furgonetes carregades d'explosius a distància, sense necessitat d'immolar-se. Queda oberta la incògnita de quantes i on es pretenien fer detonar.

5. Era l'imam de Ripoll confident del CNI fins l'atemptat?

Aquesta és una de les principals preguntes que ha ocupat els debats dels últims mesos. Les informacions publicades pel diari *Público* apuntaven que sí, que l'imam de Ripoll va fer de confident del servei d'intel·ligència espanyol fins el dia abans de l'atemptat de Barcelona, on van morir 13 persones. De fet, aquest diari afirmava que la cèl·lula gihadista se seguia comunicant amb el CNI mitjançant el mètode de "bústia morta" -els correus no s'envien sinó que es deixen com a esborrany, i per tant no queda rastre-, i ho justificava amb la publicació de diversos correus que certificaven la pertinença d'Es Satty com un dels informadors de l'agència.

En publicacions posteriors, la capçalera va assegurar també que el CNI coneixia les activitats dels joves, ja que seguia els seus moviments, i va remarcar que el servei d'intel·ligència havia esborrat del seu registre central de fonts la fitxa de l'imam de Ripoll, tot i que diversos informes de la Policia Nacional i la Guàrdia Civil avançats per *La Vanguardia* ho desmenteixen. Segons les informacions de *Público*, s'havien espiat els mòbils dels joves fins cinc dies abans de la massacre i, per tant, es coneixien els seus moviments. Aquesta informació, però, no ha pogut ser ratificada per cap altre mitjà i tampoc ha estat verificada pel govern espanyol, que s'ha limitat a col·laborar amb la investigació. De fet, segons les informacions revelades per *La Vanguardia*, la reconstrucció policial dels moviments dels terroristes es va produir després dels atemptats.

6. Quina relació tenia Es Satty amb les forces de seguretat i intel·ligència espanyoles?

El 2005, la policia va demanar a Fernando Grande-Marlaska, llavors jutge de l'Audiència Nacional i avui ministre en funcions, l'autorització per punxar el telèfon d'Es Satty, per la seva relació amb dues organitzacions properes a Al-Qaeda -Ansar Al Islam i el Grup Islàmic Combatent Marroquí-, aquest últim encarregat de l'atemptat de l'11-M a Madrid, segons va informar l'*ABC*. Amb això, la policia pretenia controlar el terrorisme a l'Estat i a Europa, més quan el seu telèfon apareixia vinculat a alguns dels detinguts per l'atemptat de Madrid.

Fonts del CNI apunten que fer visites a les presons és una pràctica habitual quan les forces policials detecten algun indici relacionat amb el terrorisme

Anys després, el 2010, l'imam va ser detingut a Ceuta per intentar introduir 121 quilos de haixix a l'Estat, motiu pel qual va ingressar a la presó de Castelló entre el 2010 i el 2014 per tràfic de drogues. Després de l'atemptat, però, els Mossos van denunciar que no constava el seu historial delictiu a cap de les bases de dades policials. Segons consta al sumari, l'imam va mantenir "quatre entrevistes policials" mentre era a la presó de Castelló complint condemna. Una d'elles, segons va confirmar la Fiscalia de l'Audiència Nacional, va ser d'un agent de la intel·ligència espanyola, tot i que el ministeri públic va assegurar que no tenia cap relació amb terrorisme.

Es desconeix si els serveis secrets espanyols van mantenir el contacte durant aquests quatre anys, o si l'imam va rebre alguna remuneració o benefici a canvi. Fonts del CNI van apuntar que fer visites a les presons és una pràctica habitual quan les forces policials detecten algun indici relacionat amb el terrorisme gihadista. Per altra banda, el llavors director del servei d'intel·ligència, Félix Sanz Roldán, va comparèixer en comissió d'afers reservats -a porta tancada- al Congrés dels Diputats i va negar que Es Satty fos confident.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=emiJ-1EEIxk
El 2014, Es Satty va sortir de la presó i va viatjar a Bèlgica on va intentar treballar en una mesquita, tot i que allà va ser rebutjat. Posteriorment va acabar traslladant-se a Ripoll.

7. La cèl·lula antiterrorista tenia vincles internacionals?

A falta de poder assegurar-ho, els investigadors creuen que la cèl·lula de Ripoll va actuar en solitari i, per tant, sense cap mena d'ajuda de l'exterior. Així ho va determinar el tinent coronel Francisco Vázquez, cap de la unitat de la lluita contra el terrorisme de la Guàrdia Civil que, en una entrevista a l'ACN, va assegurar que no s'havia trobat cap "element externs" que hagués "impulsat l'acció".

No obstant això, els investigadors continuen seguint pistes a França i Bèlgica -actuacions secretes incloses al sumari-, per localitzar possibles "partícips indirectes" que poguessin col·laborar amb l'atemptat a nivell "intel·lectual", tenint en compte que l'imam canviava sovint de país. Sobre això, però, la Guàrdia Civil creu que els terroristes van actuar sols i sense ajuda exterior, i situa Es Satty com a cervell dels atemptats.

Segons una informació de *El Periódico*, però, es manté oberta la possibilitat que el veritable cervell de l'atemptat segueixi lliure. La gran quantitat d'explosius -uns 200 quilos- que s'havien fabricat a la casa d'Alcanar i l'ambició internacional dels atemptats inicialment planejats deixen per ara la porta oberta. També va pesar el fet que ràpidament Estat Islàmic reivindiqués l'atac.